

VESZPRÉMI ADRIENN

MIKÉNT DISKURÁLNAK A MARSON ÉS A VÉNUSZON?

Női nyelv, férfi nyelv. Tényleg két különböző nyelvet beszélnek a hölgyek és az urak, avagy a férfiak a Marsról, a nők pedig a Vénuszról jöttek? Hogyan reprezentálja magát a két nem egy társalgás folyamán? A férfi hatalomra törekszik megnyilvánulásával, a nő pedig pletykálgodik?

Bizonyára mindenkivel előfordult már, hogy úgy érezte egy szótár kellené ahhoz, hogy az ellenkező nemmel való társalgás során megértse a másik felet. De milyen eltérés lelhető fel a nő és a férfi nyelvhasználata között?

GENDER

A nők és a férfiak nyelvhasználatának a biológiai nem (*szexus*) és a társadalmi nem (*gender*) révén megvalósuló eltérésekkel foglalkozó nyelvtudományt *gendernyelvészetnek* nevezik. Ez a tudományág a nemek differens nyelvhasználatával foglalkozik, abból kifolyólag, hogy a nők és a férfiak mivolta társadalmilag és kulturálisan jelentősen eltér (Huszár, 2009). A gendernek sokkal pontosabb megfogalmazása a „*társadalom által konstruált nem*” lenne a magyar nyelvben, ami viszont sokkal bonyolultabb és hosszabb megfogalmazás is egyben (Tóth, 2007). A gendernyelvészet létezésének főbb céljai a férfi és a nő tudatosabb és harmonikusabb együttélése, valamint

a két nem közötti eredményesebb információcsere (Huszár, 2009).

SZEXIZMUS

Már a bűnbeesésnél Évát tették felelősségre, amiért engedetlenségre, a parancs megszegésére csábította Ádámot a paradicsomban. Éva beleharapott a tiltott gyümölcsbe, s e cselekedetnek a következménye a női nem alacsonyabb rendűsége lett – a mitológiában, a zsidó-keresztény gondolkodásban, az arab kultúrában és szinte minden egyéb területen (Ürmösné Simon Gabriella, 2019).

A nő alsóbbrendűségének még a 21. században is vannak nyomai. Ennek bizonyítéka a szexizmus, ami ugyanolyan „izmus”-ként identifikálja az embereket osztályokba kategorizáló ideológiákat, akárcsak a rasszizmus vagy a nacionalizmus. A szexizmus az egyik nem – általában a férfi – felsőbbrendűségét hirdeti. S míg a nő az alárendelt, addig a férfi a domináns nem (Kovács, Szabó, 2017). Egy feminista álláspont szerint, amit Susan Gal képvisel, „a női hallgatás a női hatalomnélküliség nyelvi megnyilvánulása” (Huszár, 2009). S az erő és a hatalom abban mutatkozik meg, hogy miként beszél a két nem egymással vagy hogyan szólítják meg beszédpartnerüket (Rahayuningsih, 2016).

A szexizmus megjelenik a nyelvi kódolt formában is, mivel az ember prototípusaként a férfi szolgál, a nő csak hozzá képest határozódik meg. A magas presztízsű foglalkozásnevek is inkább a hímneműekre utalnak. A *doktor*, *professzor* vagy *író* fogalmaknál automatikusan férfi neműt azonosít be az ember. Sőt maga az *ember* fogalmán is a férfi értendő, hiszen a nőt *asszony*-ként említik (Huszár, 2009).

SZOCIALIZÁCIÓ

John Grey szerint az agyi felépítés közti különbség, a hormonok és a szocializáció nagyban befolyásolja a két nem nyelvhasználatát (2013). Kutatók is alátámasztották, hogy a férfi és női nyelvhasználati eltérések okát a korai szocializációjukban vélik felfedezni. Másképp tanítják és nevelik a szülők fiaikat és lányukat, s éppen emiatt különböző tapasztalatokat szereznek, valamint a nyelvhasználatukkal kapcsolatban is eltérőek az elvárások (Csányi, 2013). A férfiakat úgy nevelik, hogy erősek legyenek, ne mutassák ki az érzelmeiket és ne is beszéljenek róla, valamint a fizikai erő használatára szocializálják. A hölgyek viszont elvárnák, hogy beszélgessenek velük, hogy közösen megélhessék az érzelmeiket. Ezzel ellentétben a nőket arra nevelik, hogy jól használják az

érzelmeiket az élet minden egyes területén. Ezek után nem csoda, ha a férfiak ügyetlenebbek a szociális térben és a hölgyek képesek irányítani őket (Farell, 2012).

Növé vagy férfivá válni, nőnek vagy férfinak lenni azt is jelenti, hogy a szocializáció során elsajátítják a nemüknek megfelelő nyelvhasználatot (Kiss Jenő, 1995). Azonban legtöbbször csak felnőtt korokra sajátítják el, hogyan kell a neméhez illendő módon megnyilvánulniuk (Louann Brizendine, 2010).

NŐK KONTRA FÉRFIAK

A két különböző nemű nyelv létezése egyfajta mítoszként van jelen, hiszen a komolyabb források azt támasztják alá, hogy csupán a nők és a férfiak a nyelvhasználatuk eltérő (Hermann, 2013). A két nem szóhasználatát tekintve a mai világban már nincsenek jelentős eltérések, azonban a kommunikáció más aspektusait tekintve annál inkább (Hermann, 2013). Rengeteg ember nem is tudatosítja, hogy kapcsolat van a társadalmi nem (gender) és a nyelv között, a társadalmi nem különböző nyelvi stílust kölcsönöz a beszédnek. Sok kontextusban különbségeket hoz létre a nyelvben. S nemcsak abban tér el a két nem megnyilvánulása, hogy milyen szavakat választanak, hanem hogy mit és hogyan közvetítenek a kommunikáció során (Rahayuningsih, 2016). A nyelvhasználat módja tehát különböző jelentéssel ruházza fel a szavakat. Mindkét nem eltérően gondolkodik, másképpen dolgozza fel az információkat, mások a kommunikatív elvárásai egymással szemben (Grey, 2013), valamint eltérő stratégiákat alkalmaznak (Huszár, 2009).

Egy klasszikus panasz szerint a férfiak azzal vádolják a nőket, hogy túlságosan érzelmesek, s a női nem képviselői viszonzásul pedig érzelmességgel vádolják a férfiakat. Ennek oka, hogy a női és a férfi agy eltérő módon érzékeli a világot – máshogyan hallják, látják, érzékelik és mérik fel mások érzéseit, s más agyhálózatok segítségével oldják meg az érzelmi problémáikat is. A legtöbb férfi pontosan tudja, mit vár el tőlük a nő és a társadalom: legyenek erősek, bátrak és függetlenek (Brizandine, 2010).

Csányi Eszter *Nemek iránt megnyilvánuló társadalmi elvárások és a nevelés különbsége* című kutatásában olvasható, hogy a férfiak és a nők

kommunikációs célja különbözik a diskurzus folyamán, valamint eltérő értékrenddel rendelkeznek, így más tartanak fontosnak. Továbbá a nők empatikusabban nyilvánulnak meg, a beszédpartnerrel való kapcsolat fenntartása rendkívül lényeges számukra, ha szükséges döntési lehetőségeket, alternatívákat is felajánlanak partnereiknek, hogy megkönnyítsék a döntéshozatalt. Ezzel szemben a férfiaknak a dominancia az érdekük és eredményorientáltak. Számukra az elsődleges cél az információ átadása és a probléma konkrét megoldása. Sokkal tényyszerűbbek, a lényegre koncentrálnak, a döntéshozatalnál számukra nem jelentős a másik fél érdekei (2013). Továbbá Huszár Ágnes a *Bevezetés a gendernyelvészetbe* (2009) című munkájában részletes képet ad a női és a férfi társalgás különbségeiről. A biológiai eltérések mellett – mint a hangszín, hangméllyesség, dallam – a nyelvhasználatról is részletes leírást kapni a nőkről és a férfiakról, amiről még lesz szó a továbbiakban.

A PLETYKA

A filmekben a férfi hősképe általában hallgatag ember (például a vadnyugati cowboy), s ezzel ellentétben a nőkről alkotott kép a csevegő fecsegő pletykagép (Hermann, 2013).

Amerikai kutatók vizsgálatai alátámasztották, hogy a férfiktól származó híresztelések jelentősen kártékonyabbak, mint a nőktől származóak. Egy kaliforniai vizsgálat során kiderült, hogy a nők többet – napi 76 percet – pletykálnak, azonban semlegesebb témákról, mint a férfiak. Ezzel szemben a férfi neműek naponta 50 percet töltenek híresztelésekkel. Ezek általában a munkát és politikát érintik, a hölgyek viszont sokkal ártatlanabb témákat érintenek, hiszen a kedvenc témájuk a többi hölgy kivesézése. Mindkét nemnél felkapott témája a pletykának a szex, a szociális státusz és a pénz. A kutatás során szintén bebizonyosodott, hogy a híresztelés nem a vénasszonyok sajátja, hiszen a mai modern világban a fiatalok töltenek több időt a híreszteléssel, hála a gyors virtuális kommunikációs eszközöknek (Stier, 2020).

Szintén érdekes tény, hogy míg egy férfi átlagosan 2-4 ezer szót alkalmaz naponta, addig egy nő 6-8 ezret, ami jelentős eltérést mutat (Ürmösné Simon, 2015).

HÖLGYEK

A női agy többfókuszú. Beszéd során a hölgyek képesek elkalandozni, vagy több mindenről beszélni még egy mondatban is. Agyuk még alvás közben is aktív, ezért nem is annyira hihetetlen, hogy a személyi asszisztensek 96 százaléka hölgy (Ürmösné Simon, 2015).

Paradox az állítás, miszerint a nők a hagyományos nyelvhasználat őrzői, ugyanakkor ők az újítók is, hiszen nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a nyelvhasználatnak (Huszár, 2009). „Az asszony fegyvere a nyelv, soha meg nem rozsdásodik” – mondja a magyar közmondás. A női nem képviselőinél fejlettebb a szóbeliség – jobban bánnak a szavakkal, valamint pontosabban és gyorsabban tudják kifejezni magukat a férfiaknál. A kommunikációt a kapcsolatépítés eszközeként használják, mellyel beszédpartnerük szeretetét akarják megszerezni. A barátkozás szándéka motiválja őket (Hermann, 2013), ezért is oldják a stresszt, jutalmaznak, dicsérnek, kötődést és kapcsolatteremtést fejtenek ki (Ürmösné Simon, 2015). Gyakran előfordul, hogy belső felfedezéseiket is megosztják egy érdeklődővel, de az is megesik, hogy hangosan gondolkodnak (Grey, 2013).

Főként az idősebb női korosztály képviselői kevesebb trágár lexemát használnak a mindennapokban. A kedveskedő megszólítások, melléknévek, színnevek és a kicsinyítő képzők használata is inkább a női nemre jellemző. A feltételes alakokat is gyakrabban alkalmazzák pusztán az udvariasságuk kifejezése érdekében. Gyakran bókolnak egymás között. Azonban a visszakerdezésükkel a bizonytalanságukat árulják el. A felszólító módú igealakokat is bátran alkalmazzák a férfiakkal szemben. Gazdagabb mondatfonetikai eszközökkel rendelkeznek, valamint jobb a verbális memóriájuk is, mint a férfiaké. Továbbá jellemző rájuk a tudatos normakövetés, s ez alkalmassá teszi őket, hogy sikeresen elvégezzék az olyan munkát, ahol a kommunikációs készsége a főszerep, mint például a telefonos ügyfélszolgálat. Ennek ellenére érdekes ténynek bizonyul, hogy a politikában az elismert nők a férfiakra jellemző beszédmódot igyekeznek alkalmazni.

Metakommunikációjukat tekintve társalgás során a hölgyek kissé balra és előre tartják a fejüket. Az arcjátékuk is

kifejezőbb. Többet mosolyognak és sírnak. Érzékenyebbek a nonverbális jelzésekre, hiszen különösen jól értelmezik az arckifejezéseket (Huszár, 2009).

URAK

A férfiak nem panaszkodhatnak, mert akkor gyengék. Félelmeik és érzéseik megosztása ezért is nem igazán megy nekik. Egy panaszkodó férfi anyai érzéseket vált ki egy nőtől, aki azután nem úgy fog viselkedni, mint egy szerető. A férfi lett a hallgatag nem (Farell, 2012).

A férfiak agya „egyfókuszú”. Pozitívumnak számít, hogy könnyen válhatnak egy terület elhivatott szakembereivé. A világ műszaki szakembereinek 96 százalékát férfiak teszik ki. Viszont negatívum lehet, hogy az „egyfókuszú” koncentrációval könnyen elveszítik a fonalat (Ürmösné Simon, 2015).

A kommunikáció során a vezető szerep a férfiaké, a témákat is ők tartják az ellenőrzésük alatt, míg a nők a beszélgetést tartják fent. A közbevágás, hezitálás és a kitöltetlen szünet szintén rájuk jellemzőbb (Huszár, 2009). A tényközlésre és a problémamegoldásra törekszenek (Ürmösné Simon, 2015), azonban megmutatják a hatalmukat is beszédpartnereiknek a társalgás során (Rahayuningsih, 2016). „A hecc a férfikommunikáció szellemisége” (Brizendine, 2010). A férfiak reszortja

a rituális vicceselés. Gyakran alkalmaznak szexista humort, aminek a céltáblái a nők. Kifejezetten szeretik az anyósok, női sofőrök és a szőke nők kifigurázását. A munkahelyen is a férfiakra jellemző a viccelődés. Serdülőkorban lévő fiúk gyakran alkalmaznak másokkal szemben cukkolást, valamint általában a beszólókat is az ő műfajuk (Huszár, 2009).

„A két nem mindig is küzdeni fog egymással, hiszen mást akar a férfi és mást a nő. A férfi nőt, a nő férfit.” (Farell, 2012). A férfi és a női diskurzus közben felmerülő félreértések elkerülése miatt is érdemes behatóbban vizsgálni a két nem kommunikációs elvárásait és képességeit egyaránt, hogy továbbra is fennmaradjon közöttük az eredményes információcsere és a békés, zavartalan együttléte (Ürmösné Simon, 2019).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Brizendine, Louann (2010): *A férfi agy*. Budapest, Nyitott Könyvműhely, ISBN: 978-963-3101-73-5.
- Csányi Eszter (2013): Szóhasználati különbségek főiskolás lányok és fiúk között. In: *A gendernyelvészet horizontja*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola. ISBN: 978-963-642-562-3.
- Farell, Warren (2012): *Miért nem értik a nők, amit a férfiak nem mondanak ki, avagy ki védi meg a férfiakat?*. Budapest, Kossuth Kiadó, ISBN: 978-963-09-000-0.
- Gray, John (2013): *Men are from Mars, women are from Venus*. Mantesh, ISBN: 9780061793363

- Hermann Eszter (2013): *A női és férfi kommunikáció*. Url: <https://www.pesztizs.com/kultura/paleta/a-noi-es-ferfi-kommunikacio> (Letöltés ideje: 2022. február 20.)
- Huszár Ágnes (2009): *Bevezetés a gendernyelvészetbe – Miben különbözik és miben egyezik a férfiak és a nők nyelvhasználata és kommunikációja?*. Segédkönyvek a nyelvészeti tanulmányokhoz 98. Budapest, Tinta Könyvkiadó, ISBN: 978-963-9902-29-9.
- Huszár Ágnes (2009): *Női nyelv? Férfi nyelv? Gendernyelvészet Magyarországon*. Magyar Tudomány 2009/3.
- Kiss Jenő (1995): *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, ISBN: 978-963-1927-89-4.
- Kovács Mónika – Szabó Mónika (2017): *Társadalmi nem és szexizmusok: a nemi hierarchiát igazoló nézetrendszerek elfogadása és elutasítása*. In: *Társadalmi nemek*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, ISBN: 978-963-284-835-8.
- Rahayuningsih, Ika (2016): *Language features tends to male and female*. NIM. 210912055. Stain Ponorogo.
- Stier Gábor (2020): *A nyelv az asszony feyvere?* Magyar Hang 2020/1. Url: <https://hang.hu/tudomany/a-nyelv-az-asszony-feyvere-112219> (Letöltés ideje: 2022. február 20.)
- Tóth Olga (2007): *Nőnek Lenni - Társadalmi nem (gender) az egyenlőtlenségek rendszerében*. Magyar Tudomány, 168. évf. 2007/12, 1590–1595.
- Ürmösné Simon Gabriella (2019): *Gendernyelvészet az érák, a kultúranropológia és a lingvisztikai szintek tükrében*. Magyar Rendészet 2019/4. 105–118., DOI: 10.32577/mr.2019.4.8.
- Ürmösné Simon Gabriella (2015): *Érák, szubkultúrák, szocializáció, férfi agy kontra női agy a gendernyelvészet tükrében*. Magyar Rendészet 2015/2, 151–161.

